

Asia: VN/538/2019

Luonnos hallituksen esitykseksi jätelain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Yleiset säännökset (Luku 1)

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne jätelain muutosehdotuksen luvusta 1 ja sen perusteluista

Kuluttajaliitto osallistui ympäristöministeriön asettaman laajapohjaisen työryhmän työskentelyyn ja yhtyy pääasiassa hallituksen esitysluonnoksessa esitettyihin näkemyksiin ja kannattaa esitettyjä säädösmuutoksia. Jätehuoltoa on parannettava ja siten edistettävä ympäristön ja ihmisen terveyden suojelua sekä edistää siirtymää kohti kiertotaloutta. EU:n jätedirektiiveistä tulevien tiukentuvien kierrätystavoitteiden sekä Suomen hallituksen kunnianhimoisten tavoitteiden toteuttamiseksi tarvitaan muutoksia nykyainsäädäntöön sekä toimintaan.

Jätelainsäädännön velvoitteet eivät lähtökohtaisesti kohdistu yksittäisiin kuluttajiin. Silti niillä on välillisesti ja kuntien jätehuoltomääräysten kautta suuria vaikutuksia niin taloudellisesti kuin toimintaa ohjaavastikin kaikkiin kotitalouksiin.

Yleiset velvollisuudet ja periaatteet (Luku 2)

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne jätelain muutosehdotuksen luvusta 2 ja sen perusteluista

Kuluttajaliitto pitää tärkeänä, että tuotteen valmistajalle, markkinoille saattajalle ja jakelijalle ehdotetaan velvoitteita huolehtia siitä, että tuote on resurssitehokas ja kestävä sekä päivitettävä. Lisäksi toimijoiden olisi huolehdittava siitä, että tuotteisiin on saatavilla varaosia, käyttöohjeet sekä muut välineet ja tiedot, jotka mahdollistavat tuotteiden uudelleenikäytön ja korjaamisen. Vain paremmalla tuotesuunnittelulla voidaan saada aikaiseksi siirtymää kohti nykyistä ympäristöystävällisempää kulutusta. Velvoitteiden ei kuitenkaan ehdoteta olevan ehdottomia eikä niitä koskevien pykälien rikkomisesta ole asetettu seuraamuksia. Nähdäksemme näitä velvoitteita tulisi säännellä ehdotettua sitovammin niiden noudattamisen varmistamiseksi. ”Mahdollisuuksien mukaan” ja ”tarpeen mukaan” -tyyppiset ilmaukset pykälissä tekevät niistä avoimia ja tulkinnanvaraisia mahdollistaen niiden noudattamatta jättämisen. Mikäli velvoitteita ei kirjoiteta

tiukempaan muotoon lakiin, tulee valtioneuvoston käyttää asetuksenantovaltuutusta ja säätää tuotekohtaisesti velvoitteiden sisällöstä tarkemmin.

Kuluttajat tarvitsevat tietoa tuotteista oikea-aikaisesti ja oikeassa muodossa. Esimerkiksi pakkausten erilliskeräystä edistäisi, mikäli kaikista kuluttajapakkausista löytyisi yhdenmukaisesti ilmaistut, kuvalliset lajitteluohjeet. Kuluttajan on monesti vaikea tietää, miten pakkaus tulisi lajitella. Jos tietoa ei löydy helposti pakkauksesta itsestään, päättyy pakkaus useimmiten sekajätteeseen. Yhdenmukaisten, helppojen lajitteluohjeiden luomista ja yleistymistä voitaisiin edistää esimerkiksi tuottajien, tuottajavastuuyhteisöiden ja muiden toimijoiden yhteisellä sopimuksella (Green deal). Lajittelua edistäisi myös jos samat kuvalliset merkinnät löytyisivät sekä pakkauksista että keräysastioista.

Lajitteluohjeiden kehittymistä tulee seurata ja mikäli vapaaehtoiset toimet eivät johda niiden yleistymiseen, tulee lainsäätäjän ryhtyä toimiin tilanteen korjaamiseksi.

Jätteen määrän vähentämiseksi ja erilliskeräysvelvoitteiden toteutumisen edistämiseksi on tärkeää kiinnittää huomiota myös kotitalouksille muuten kuin pakkauksissa tarjolla olevaan tietoon. Jätelainsäädäntö pitää sisällään monia vaikeaselkoiakin termejä, joiden lisäksi arkikielenkäytössä on monia muunnelmia. Selvyyden vuoksi olisi tärkeää, että kaikkialla käytettäisiin termejä yhdenmukaisesti. Yhdyskuntajätteen erilliskeräysvelvollisuuden laajentamisen ja kunnan neuvontavelvoitteen sekä vastuunjaon selkeyttämisen myötä on hyödynnettävä myös tarjolla oleva mahdollisuus käytäntöjen yhdenmukaistamiseen.

Kuluttajaliitto pitää tärkeänä yhdyskuntajätteen ja pakkausjätteen erilliskeräyksen laajentamista. Kiinteistökohtainen erilliskeräys helpottaa kotitalouksien mahdollisuuksia jätteiden asianmukaiseen lajitteluun. Nähdäksemme ehdotuksessa on löydetty tasapainoinen ratkaisu, jolla mahdollistetaan erilliskeräysvelvollisuuksien tarkastelu huomioiden alueelliset erot. On kuitenkin tärkeää huolehtia siitä, että asetuksissa määritellyistä velvoiterajoista poikkeamiselle on aina olemassa ympäristön ja kotitalouksien näkökulmasta riittävät perusteet. Pidämme tärkeänä sitä, että kotitalouksilla on lähtökohtaisesti samanlaiset mahdollisuudet toteuttaa erilliskeräystä helposti ja lähellä kotia kohtuullisin kustannuksin. Jotta erilliskeräyksen toteuttaminen ei muodostu kohtuuttoman hankalaksi, tulee olla mahdollisuus myös erilaisten mallien kuten korttelikeräyksen ja monilokerokeräyksen toteuttamiseen. Samaa materiaalia olevien muiden kuin pakkausten ja pakkausten yhteiskeräystä tulisi edistää, jotta materiaalia saataisiin nykyistä enemmän kiertoon, etenkin muovien osalta tätä tulisi edistää.

Kiinteistöittäisen erilliskeräyksen lisäksi on tärkeää, että tarjolla on myös aluekeräysverkoston palvelut niille, joita kiinteistökohtainen erilliskeräys ei koske. Kannatamme myös muovipakkausten aluekeräyksen vastaanottoaikojen lisäämistä, jotta kuluttajille on tarjolla samantasoisena kaikkien pakkausjakeiden alueellisia vastaanottopalveluita. Samoin kannatamme ehdotusta aikaistaa tekstiilijätteen aluekeräyksen aloittamista jo vuoden 2023 alusta alkaen.

Kunnan vastuulla oleva jätehuolto (luku 5)

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne jätelain muutosehdotuksen luvusta 5 ja sen perusteluista

Ehdotuksessa esitetään poistettavaksi kunnan mahdollisuus siirtää kiinteistöittaisen jätteenkuljetuksen järjestäminen kiinteistön haltijan vastuulle kiinteän jätteen osalta. Kuluttajaliitto pitää ehdotusta hyvänä. Joillekin kotitalouksille ehdotettu malli tarkoittaa oman valinnanvapauden vähenemistä, mutta kokonaisuuden kannalta malli hyödyttäneee kotitalouksia, mikäli kunnat pystyvät tehokkaaseen kilpailutukseen. Kuntien tulee kiinnittää huomiota kilpailutusten tekemiseen mahdollisimman kustannustehokkaalla ja toimivalla tavalla.

Tuottajavastuu ja juomapakkaukset (Luvut 6 ja 7)

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne jätelain muutosehdotuksen luvusta 6 ja 7 sekä niiden perusteluista

On tärkeää, että Suomessa edellytetään tuotteilta ja toimijoilta huomion kiinnittämistä nykyistä kestävämpään tuotesuunnitteluun ja toisaalta veloitetaan huolehtimaan jätehuollosta ja sen kustannuksista. Tämä ei kuitenkaan riitä, kun markkinat ovat maailmanlaajuiset. Kuluttajat ostavat yhä enemmän tuotteita suoraan EU:n sisämarkkinoiden ulkopuolelta. Kuluttajaliitto kannattaa toimia, joilla pyritään saamaan sama korkea kuluttajansuojan ja -turvallisuuden taso kaikille tuotteille, mukaan lukien verkkokaupoista ostetut tuotteet. Samalla pidämme tärkeänä sitä, että myös tuottajavastuun veloitteet koskisivat niitä, jotka myyvät tuotteita Suomeen kansainvälisellä etäkaupalla. Tämä on kuluttajien, ympäristön ja myös kotimaisten toimijoiden yhteinen etu. Kuluttajien näkökulmasta on haitallista ja jopa vaarallista, kun markkinoilla on tuotteita, joiden turvallisuuteen ja ominaisuuksiin, kuten kierrätettävyyteen ja korjattavuuteen ei voi luottaa.

Ehdotuksessa esitetään asumisessa syntyvän pakkausjätteen erilliskeräyksen ja kuljetuksen järjestämistä kuntien ja pakkausten tuottajien yhteistoimintana. Kunnat hoitaisivat erilliskeräyksen ja kuljetuksen asuinkiinteistöiltä. Tuottajien tulisi kattaa vähintään 80 % kustannuksista, jotka aiheutuvat lakisääteisten veloitteiden mukaisesta pakkausjätteen erilliskeräyksestä ja kaiken vastaanottamansa erilliskerätyn pakkausjätteen kierrätyksestä ja muusta jätehuollosta, mukaan lukien neuvonnan ja tiedottamisen sekä seurantatietojen toimittamisen kustannukset.

Kotitalouksien kannalta erilliskeräyksen ja kuljetuksen keskittäminen kuntien hoidettavaksi on nähdäksemme kannatettava ratkaisu. Ehdotettu yhteistoimintamalli on uusi ja sen käytännön toimivuus jää nähtäväksi. Kotitalouksille erilliskeräyksestä aiheutuvien kustannusten kohtuullisuutta ja suuruutta on esityksestä vaikea arvioida. Ehdotus lähtee kustannusjaon osalta siitä, että tuottajat vastaisivat 80 % koko kokonaisuuden kustannuksista. Tämä olisi kansallinen poikkeama jätedirektiivin lähtökohdasta, jonka mukaan tuottajien kustannusvastuu on 100 %. Kuluttajien näkökulmasta on hallituksen esitysluonnoksen perusteella vaikea arvioida, vähentääkö vai kasvattaako ehdotettu ratkaisu kuluttajille aiheutuvia kustannuksia ja jakaantuuko kustannusvaikutus oikeudenmukaisesti ja aiheuttaja maksaa -periaatteen mukaisesti. Kuluttajille aiheutuvat kustannukset ilmenevät lopulta kunnan asettamien jätehuoltomaksujen muodossa sekä toisaalta osana ostettavan tuotteen hintaa.

Jätehuoltomaksujen muutokset vaihtelevat kiinteistön sijainnin ja koon ja siten sovellettaviksi tulevien erilliskeräysvaatimusten mukaisesti ja kustannusvaikutukset voivat siten olla kovin vaihtelevia. Valittavan sääntelyratkaisun tulisi tukea ja kannustaa kuluttajia lajittelemaan pakkausjätettä nykyistä tehokkaammin ja kustannusten tulisi kohdistua reilusti. Kannustava jätetaksa on yksi väline, jolla voidaan kannustaa käyttäytymisen muutokseen. Esitetyn ratkaisun vaikutuksia tuotteiden kuluttajahintoihin ei ole puolestaan esitetty.

Muut jätelain pykälät

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne jätelain muutosehdotuksen muista luvuista ja niiden perusteluista

-

Muiden lakien muutettavat pykälät (ympäristönsuojelulaki, kemikaalilaki, rikoslaki ja laki rikesakkorikkomuksista)

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne ympäristönsuojelulakiin, kemikaalilakiin, rikoslakiin ja ehdotetuista pykälämuutoksista ja niiden perusteluista

-

Asetusyhteenvedo

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne jätealan asetuksiin ehdotettavien muutosten keskeisestä sisällöstä

-

Vaikutusten arviointi

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne perustelujen luvuista 4.2-5.

-

Muuta

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne perusteluiden muista osista ja muista mahdollisista asioista

Kuluttajaliitto pitää hallituksen esitysluonnosta pääasiassa hyvänä ja katsoo sen sisältävän tärkeitä muutosehdotuksia, joilla voidaan edistää kiertotalouteen siirtymistä. Siirtymän onnistuminen edellyttää muutosten toteuttamista sosiaalisesti ja alueellisesti oikeudenmukaisella tavalla. Kuluttajat tarvitsevat tietoa ja opastusta sekä osallisuutta. Muutoksista ei saa aiheutua kohtuuttoman suuria kustannuksia kuluttajille ja toimintatapojen muutos on tehtävä kuluttajille mahdollisimman helpoksi ja yksinkertaiseksi.

Vyyryläinen Tiina
Kuluttajaliitto – Konsumentförbundet ry